

Forsvarsdepartementet
Postboks 8126 Dep
0032 OSLO

Vår ref.: Anita Sundal
Saksnr.: 23-19592
Sted: Oslo
Dato: 01.09.2023

Høringssvar forsvarskommisjonen

Virke er hovedorganisasjonen for handels- og tjenestenæringene. Vi representerer om lag 25 000 virksomheter med mer enn 300 000 ansatte.

Vi viser til Forsvarskommisjonen av 2021 sin rapport NOU 2023:14 Forsvar for fred og frihet, og invitasjon til å levere høringsinnspill til denne.

I tilfelle krig eller annen beredskapskrise, vil våre virksomheter bli berørt på ulikt vis, og noen vil også spille en sentral rolle i vår felles nasjonale beredskap. Dette kan være virksomheter som forsyner norske husholdninger med mat, medisiner og andre produkter de har behov for (eksempelvis dagligvare, apotek, klær, byggevarer, energistasjoner), men også tjenester som helse, omsorg, undervisning, barnehage, renhold med mer. Det er også varer og tjenester til bedriftssegmentet, og sentrale infrastrukturtjenester knyttet til konsulenttjenester innen for eksempel IT og regnskap.

Vi vil i vårt høringssvar peke på tiltak vi mener er sentrale for å forsterke vår forsvarskapasitet, med vekt på næringslivets rolle i totalberedskapen.

Beredskap bygges ikke nødvendigvis fra «toppen og ned», eller ved hjelp av regelverk. Det bygges gjennom samarbeid og samvirke etablert før krisen eller krig inntreffer. Dette er håndteringen av corona-epidemien et godt eksempel på. Den norske modellen tålte testen, og vi unngikk en systemkollaps vi så utspille seg i enkelte andre land. Suksesskriterier var kort vei mellom berørte og beslutninger, åpenhet rundt beslutninger og effektiv organisering på myndighetssiden.

Når det gjelder de globale utviklingstrendene, risiko-, trussel- og sårbarhetsbildet gjør disse det nødvendig å prioritere beredskap og økt motstandskraft. Disse endringene er så omfattende på flere områder, at de må hensyntas i større grad enn tidligere i organisering av samfunnets forsvar og beredskap. Særlig siden eierskapet til infrastruktur, lagerbeholdninger og produksjon av varer og tjenester som oftest er privat. Det er behov for å innrette totalforsvaret på en måte som svarer opp for dagens behov, og som ivaretar den utvikling samfunnet har gjennomgått de siste 20-30 årene. Vi viser her til mer utdypende høringssvar fra Næringslivets sikkerhetsråd, som Virke er en del av, og vi støtter dette.

Næringslivets rolle for økt motstandskraft

Et hovedtrekk ved kommisjonens rapport er behovet for å styrke vår forsvars- og beredskapskapasitet. Dette støtter vi.

Samfunnet er i rask endring, og det samme er næringslivet. Det gjelder både næringsliv som kan regnes som lokalt, men som likevel er avhengig av internett, varer produsert i utlandet eller av og til også utenlandsk arbeidskraft. Det er kanskje lettere å se endringene for virksomheter som regnes som internasjonale, der globaliseringen har satt mer synlige avtrykk på virksomhetens drift og pengestrømmer. Det er derfor betimelig nå med en gjennomgang av vårt totalforsvar.

Det er bra at næringslivet inviteres til økt samvirke med offentlige myndigheter, og vi merker oss også at Totalberedskapskommisjonen peker på dette i sin rapport "Nå er det alvor – rustet for en usikker fremtid" som ble lagt frem 5. juni 2023.

At næringslivet blir mer inkludert i det forebyggende beredskapsarbeidet på alle nivå har også en side til verdiskapningen i samfunnet, og offentlige anskaffelser bør benyttes som virkemiddel til å styrke egenproduksjon for NATO alliansen og nasjonalt, samt for å sikre næringslivets tilstedeværelse i særlig viktige områder.

Samfunnssikkerheten og statssikkerheten er gjensidig avhengig av hverandre. Utviklingen av totalforsvaret bør derfor foregå i tett samspill mellom de ulike partene. Det sivile samfunnets evner og forutsetninger til å understøtte Forsvaret bør legges til grunn for Forsvarets planlegging, samtidig som Forsvarets behov for støtte og måten denne organiseres på, også speiler samfunns-utviklingen og samfunnets behov.

Overordnet ledelse og koordinering

Den neste krisen vil ikke være lik den forrige, men det er mye lærdom i de kriser vi har bak oss. I den senere tid covid-pandemien og krigen i Europa. Disse viser at det er et behov for sterkere overordnet nasjonal ledelse og koordinering av vår nasjonale beredskap.

Dette bildet forsterkes av at moderne krigføring preges av ukonvensjonelle virkemidler. Trusler som kommer med lav eller ingen risiko for angriperen. Ikke-militære virkemidler knyttet til det politiske liv, diplomati, cyberkriminalitet for å nevne noe, kan benyttes hver for seg og sammensatt for å svekke beredskap og nasjonal motstandsevne. Disse virkemidlene kan rette seg mot borgere og næringsliv, og de fordrer at vi evner å møte – og helst forebygge - disse effektivt.

Virke mener en overordnet og fast nasjonal krisehåndteringsfunksjon med ansvar for et helhetlig situasjonsbilde og tverrsektoriell ledelse, koordinering og prioritering bør opprettes så snart som mulig.

Mobilisering

Vi ønsker avslutningsvis å knytte noen kommentarer til forsvarets mobilisering. Dersom forsvaret gjennom mobilisering i stor grad skal trekke personell ut av den daglige virksomheten de arbeider i basert på beredskapslovgivning og rekvisisjonsmyndighet, vil dette raskt få negative effekter i virksomhetene. Noen av disse negative effektene kan igjen svekke den totale beredskapen. Dette understøtter behovet som beskrevet over, for tettere dialog og samhandling med næringslivet, - men også større grad av koordinering på tvers av sektorer. Det gjelder både mellom sivile sektorer, og også på mellom sivil og militær sektor hvor skillelinjene blir stadig mindre på enkelte områder.

Med vennlig hilsen

Bernt Apeland

Adm. dir. Hovedorganisasjonen Virke